

tragediji, n. pr. pri Naeviju, Enniju, Pacuviju i. d. Bilo je torej neobhodno potrebno, da je rimski dramatik kot posnemavec Grkov teorijo njih tragiškega zbora dobro poznal. Kašnja Senekova drama se pa Horatijevega nauka vendarle ne drži. V njej so zbori, bolj po Euripidovem načinu, z dejanjem le v rahli zvezi in rabijo zgolj za izpolnitev odmorov.

V zvezi z zborom obravnava pesnik nadalje še godbo, ki je spremljala zborov obredni ples in petje: tudi tu ima v mislih attiško dramo. Edini glasbeni instrument v klasični tragediji je bila preprosta lesena ali kostena svirél. Njen namen je bil zgolj podpora zbarskim pesmim; samostojnega orkestralnega učinka ni iskala. Po perzijskih vojnah se je to bistveno izpremenilo. V Athene se je stekalo neocenljivo bogastvo, narodno blagostanje je raslo. Konec je bilo očajovsko zložni lágoti starih časov. V gledališčih je vrvela posihmal tisočglava množica. In kakor domalega povesod, se je zgodilo tudi le-tu: masa je vzela umetnost v zakup. Njenemu parvenu-skemu okusu na ljubo ‚zavrgla sta glasba in zbor prej klasično stroge oblike‘. Namesto njih je zagospodarila kričava pompoznost. Preprosta svirél se je morala umakniti godbi na pihala, plemenita sedmerostruna plunka — attiška drama je poznala poleg pihal tudi strunjake — se je razšopirila v šumotno polifonijo. Resna, čista umetnost uspeva pač zmerom le v ozkem krogu izvoljenih; čim se odpre množici, mora biti pripravljena na trde boje in zasmeh in nerazumevanje, ali pa se da zapeljati v sramotne kompromise. A tedaj ni več umetnost. Podobne razmere kakor v attiški, so nastopale kasneje tudi v rimski dramati in gledališki glasbi.

Posebna pávrst grške tragedije je bil satirski igrokaz, formalno podoben tragediji, vsebinsko pa poln humorja in naivne veselosti. Tragedija se je predstavljala odkraja v trilogijah, t. j. po tri drame na dan, ki pa ni bilo treba, da bi bile v organski zvezi med seboj. S trilogijo se je združil kasneje satirski igrokaz v tetralogijo zato, da je dajal dramatskim prireditvam prazniško vesel zaključek. Satirski igrokaz je prešel tudi v rimsko literaturo. Toda rimski dramatik, ki so njegovo bistvo in pomen nápak razumevali, so ga vzporejali kvantaškemu mimu in robato umazani atellani: ponižali so ga v prostaško glumo. Proti tej zablodi nastopa Horatius z vso odločnostjo, opozarjajoč, da zahteva ta literarna vrsta od avtorja velike taktnosti in prečiščenega okusa, če noče zabresti v smešno, oziroma v nesramno.

Od dokaj obširne obravnave satirske drame prehaja pesnik na podrobno obdelavo dialoškega verza. Po ugotovitvi, da mu je osnovni shema jambski trimeter, ki pa se sme ‚v dosego resnobno dostojnega učinka‘ v prvi, tretji in peti stopici zamenjavati s težkim spondejem, jemlje na rešeto starejše rimske dramatike in konstatira, da so jambski trimeter deloma iz površnosti, deloma iz neznanja, pa tudi zbog prevelike popustljivosti kritike grdo zmaličili. Res je rimski dramatski verz tako mahedravo zdrobinčen, da je modernemu bravcu gladko in pravilno čitanje kratko in malo nemogoče, pa naj metriko še tako dobro

R. JAKOPIČ: ŠTUDIJA ZA NOGE V SELITVI

pozna. Edini svèt, ki ga utegne Horatius mlajšemu pesniškemu rodu glede izboljšanja forme dati, je, da se uči noč in dan od Grkov, ki so, kakor drugod, tudi v oblikovnem oziru nedosegljivi mojstri.

Po kratki opombi o razvoju tragedije za Thespida in Aischyla omeni pesnik prvič tudi grško komedijo. Ta je mlajša mimo tragedije. Šele 488/87 je bila državno priznana ter sprejeta v krog muzičnih tekem ob velikih Dionysovih praznikih. Njen glavni predstavnik je genialni Aristophanes, glavna vsebina brezobzirno šibanje athenskih javnih uredeb, državnikov in drugih prominentnih mož (Sokrata, Euripida); njen strupeni dovtip se je koncentriral zlasti v razposajeni zborovi parabazi. Taka literarna vrsta je mogla uspevati pač le v državi, ki je, kot tedaj Athene, kipela od zdravja in moči. Ko je država izgubila svojo politično premoč, je propadla tudi komedija. Proti koncu peloponneške vojne, ko se je demokracija čimdalje bolj razkrajala, ko je postajal suvereni ‚narod‘ čimdalje bolj občutljiv in njegovi voditelji čimdalje bolj razdražljivi, je bilo nevarno delati v komediji dovtype na njihov račun. Zato so komediografi parabazo polagoma opuščali, in s tem je izgubil tudi zbor svoj pomen. Horatius omenja le-to posebej zbog tega, ker je baš ta okrnjena komedija matica rimski palliati, v kateri je značilno to, da ji manjka zbora.

Starejši rod rimskih pesnikov, meni Horatius, je posnemal vse vrste grške poezije, a pravi slóves si je pridobil šele, ko je zapustil izvoženo pot in jel dramatsko obdelovati snovi iz domače zgodovine in narodnega življenja. V mislih mu je ‚praetexta‘, drama, v kateri so nastopali rimski junaki, n. pr. Pacuvijev ‚Paullus‘ ali Accijev ‚Brutus‘, ter ‚togata‘, vesela igra, ki je postavljala